IKTAR INTIETEF MILL-GĦASRI TA' TFULITI - 5

Toni Calleja

F'April tal-2010, ħadt l-inizzjattiva biex nippubblika ktejjeb li jimmarka l-ewwel ċentinarju mit-twelid ta' Ġużeppi Camilleri li fiż-żmien kien ħaddan l-Ordni tal-Franġiskani Minuri, magħrufa bħala 'Ta' Ġieżu', u ħa l-isem ta' Patri Alfons Marija. Patri Alfons jew, kif kienu jgħidulu hawn ir-raħal *'l-Patri ta' Sika* (għal ommu!)', kien irnexxa sew fil-kisbiet akkademiċi tiegħu, u kien għalliem tat-Teoloġija u l-Iskrittura fl-Istituti tal-Fraġiskani u lettur fil-Griek Bibbliku u l-Ebrajk fl-Universita' ta' Malta.

Patri Alfons miet nhar is-16 t'Awwissu, 1994, fil-għomor ta' 84 sena. Ftit huma dawk li jafu li sa xi ftit snin qabel mewtu kien beda jikteb il-memorji tiegħu minn mindu beda l-ħajja reliġjuża. Dawn il-memorji llum jinsabu mħarsa fl-arkivju tal-Provinċja Franġiskana Maltija fil-Kunvent tal-Belt Valletta. Ma jistax jonqos li l-Għasri jissemma ħafna fil-kitba ta' Patri Alfons. Din hi t-tieni silta mill-kitba tiegħu li xtaqt naqsam magħkom wara li fl-Imnara Numru 34 kont xandart l-ewwel silta:

IX-XOGĦOL TAR-RABA' U T-TROBBIJA TAL-BHEJJEM

Għall-Għasrin, xogħol wieħed biss kien hemm: ix-xogħol tar-raba'; xogħol iebes mill-iżjed u li jirrendi ftit. Ix-xogħol kollu ta' xhur sħaħ kien jispiċċa fuq l-andar, u meta jinġabar ta' fuq l-andar, kienu jibdew jiksru bit-talja (1) biex ilestu l-għalqa għall-ewwel xita. Tmur tikser taħt xemx taqli ta' Awwissu ma kenitx xi ċajta. Biex jiksru dak ir-raba' niexef qoxqox kien ikollhom jitkissru huma qabel. La kienu għadhom ħolmu b'xi moħriet jaħdem bid-diżel u lanqas bil-magna tad-dris; sewwa għall-ħrit u sewwa għad-dris xi ħmar jew xi bagħal. F'Ġunju kienu jlestu l-qiegħa; iballtuha tajjeb bir-romblu (tal-ġebel) u jħalluha tagħqad u tinxef sewwa , u xħin jaħsdu jġorru kollox għal fuqha u jibnu ħalla ħalla (2) madwara. X'ħin jaraw li t-temp se jiffavurihom jaqsmu (jisserraw fuq il-minġla) l-qatet min-nofs; naħa waħda għall-qasbija u n-naħa l-oħra (n-naħa tas-sbula) jferrxuha fuq il-qiegħa bid-dris jagħmluha tiben; u għad-dris il-povru ħmar b'għajnejh imgħammda biex ma jistordix u erħilu jdur u jdur siegħa wara l-oħra għal ġranet sħaħ; ġimgħat sħaħ biex tiġbor dak li jkollok: xgħir, qamħ, ċikkarda, ġulbiena, ful, u kif ukoll żerriegħa tas-silla. Għalina t-tfal l-andar kien l-għors tagħna; anki bil-lejl, konna nieħdu liżar tax-xkejjer, nitkebbu fih minħabba n-nemus, u norqdu hemm fuq it-tiben.

Illum nista' nifhem aħjar kemm kienet tassew ħajja iebsa għal min kien jinħtieġlu jaqla' x'jiekol mir-raba'; b'dak biss ma setgħu qatt iwasslu u għalhekk kienu jgħinu ruħhom bit-trobbija tal-annimali. Nagħaġ, mogħoż, tiġieġ u fniek kien ikollu kulħadd; x'uħud kienu jrabbu wkoll il-majjali jew xi baqra. Għadni niftakar tajjeb meta darba tad-dar biegħu nagħġa u xħin ftehmu, il-kumpratur ħareġ mill-kartiera tal-flus karta ta' lira. Qabżet ommi u qaltlu: "mela int dik il-karta sejjer tagħtini; dik ma rridhiex; jew lira veru jew xejn". U hu qalilha: "Ma ġara xejn oħti, ħa lira tad-deheb, dawk xorta waħda jiswew". Mur ibdilha llum lira tad-deheb u tara hux xorta jiswew' imma dakinhar hekk kienu tabilħaqq!

In-nagħaġ kienu t-turment tiegħi; kull nhar ta' Sibt, u f'kull *holiday* kien ikolli mmur bihom lejn ta' Ġurdan jew is-Sagħtrija. Aktarx ma kienx ikolli qalb immur imma 'l ommi ma kontx nissogra ngħidilha le; biss kont nitlobha tibgħat miegħi anke lil oħti Peppa (wara Suor Filomena O.P. tad-Dumnikani: 1912 – 1982). Mela din ftit qabel ma mietet (nhar is-6 ta' Novembru, 1982), meta konna weħidna f'waħda mis-swali tal-Isptar San Luqa, qaltli: "Tiftakar ħi meta konna mmorru bin-nagħaġ ta' Ġurdan? Int kont tħallini waħdi biex tmur tilgħab mat-tfal, jew tarahom jonsbu, u xħin kont insib ruħi waħdi f'dak is-skiet, f'dik il-ħemda, dik il-paċi, b'dak il-baħar ikħal u sabiħ quddiemi, kont inħoss hena kbira f'qalbi u kont insib ruħi nitkellem ma' Alla. Ma kontx għadni naf xi tfisser meditazzjoni, imma dħalt soru, u fin-novizzjat għallmuna kif għandna nagħmluha, ftakart li jien il-meditazzjoni kont bdejt nagħmilha waħdi fuq ta' Ġurdan". U spiċċat id-diskors b'din l-espressjoni: "Kemm ġie li ħassejtni magħquda ma' Alla, hemm, fuq dik il-muntanja".

Dan id-diskors tagħha tant impressonani, li wara li mietet, qbadt il-vapur, ġejt Għawdex u tlajt fuq ta' Ġurdan; ridt nagħmel nofs ta' nhar waħdi hemm fuq biex forsi nħoss dik il-paċi u dik l-għaqda ma' Alla li kienet ħasset oħti xi ħamsa u sittin sena ilu, meta kien għad għandha xi tlettax-il sena. Ma ddispjaċinix għax f'dak is-skiet u f'dik il-ħemda, sibt lil oħti u sibt lil Alla.

Niftakar darba xħin mort lura ħdejha biex ngħidilha niġbru n-nagħaġ u mmorru lura lejn id-dar, sibtha ferħana se ttir, imma għal raġuni oħra; għadda in-*Naħrik* (Ġużepp Sultana: 1874-1956) li kien hemm fuq jonsob għall-gamiem, u xħin ra dit-tifla weħidha, kwieta kwieta, ħass għaliha, qabad gamiema milli kellu fil-gabjun u tahielha. Xħin wasalna d-dar, ommi qaltilha: "dik għax ħadthielu miskin lin-*Naħrik?*"; u b'dik il-kelma telfitilha l-gost kollu.

La kellna n-nagħaġ kellna wkoll il-ħalib għal filgħodu mal-kafe, u kellna biex nieklu s-sena kollha għax ġbejniet moxxi jew tal-bżar ma kienu jonqsu qatt. Għadni nħobbhom u niġġennen għalihom sallum. Mal-ġbejniet, l-ikel tagħna kien ikun l-aktar bl-imluħa: tonn, inċova, aringi, u żebbuġ kont issibilna dejjem meta tiftaħ il-kexxun tal-mejda. Mur oħlom bil-*fridge* dakinhar! Il-laħam, meta noqtlu xi fenek jew meta nġibu xi daqsxejn mir-Rabat nhar ta' Ħadd. Naf li kienu jħobbu jixtru ħafna l-mazzit u s-sonża tal-majjal li kienu jagħmluha fil-melħ u nieklu minnha l-ġimgħa kollha.

Anki tiġieġ kien ikollu kulħadd, u dawn kienu jservu biex bil-bajd tagħhom, in-nisa kienu jagħmlu n-nefqa, għax flus f'idejhom ma kienx ikollhom. Min jaf in-nanna Modesta kemm bagħtitni ngħarrex minn fuq il-bejt biex ngħidilha jekk il-flotta Ingliża tidhirx dieħla. Meta kienet tidħol il-flotta, il-bajd kien jogħla xi sold (E0.01) it-tużżana; għalihom anke dak is-sold iżjed kien flus. U kemm kienu jiġu xerrejja jħabbtu l-bieb biex jistaqsu għandniex bajd, tiġieġ jew fniek għall-bejgħ. Imma l-bajd kienu aktar jerfgħuh għal xħin jiġi *l-Kwakk* (Wiġi Zammit: 1864-1943). *Il-Kwakk*, bniedem kwiet, tqatta' u tiekol minnu; ma kienx jaf x'inhi malizzja. Kull filgħaxija kien idur ir-raħal kollu, mgħobbi xkejjer u bxiekel, ibiegħ dak li n-nies kienu jenħtieġu għall-ħajja: sal-pitrolju u l-ġarra taż-żejt kien iġorr miegħu. Iż-żejt kien ibiegħu bil-qasba, il-kbira jew iż-żgħira, b'erba' taqtiriet ġewwa fiha; anke l-qasba l-kbira kienet żgħira, aħseb u ara ż-żgħira. In-nies kienu aktarx iħallsuh bil-bajd tat-tiġieġ għax flus ma kienx ikollhom. Dan il-povru *Kwakk* sakemm jasal id-dar billejl kien ikisser nofsu, u *l-Kwakka* (Karmena Zammit xebba Busuttil: 1881-1939) erħilha tagħjat u tirreċta għax dik ma kienet xejn tat-tip tiegħu. Filgħaxija kienu jifthu d-daqsxejn ta' ħanut li kellhom (quddiem in-niċċa tal-Lunzjata), u xi erbat irġiel jinġabru hemm jieħdu xi tazza nbid.

Nagħaġ u mogħoż u annimali oħra ma kinux jinżammu fuq ikel bilanċjat u artifiċjali bħal-lum; kienu jinqdew biss b'dak li jiġbru mir-raba': tiben u silla, ful u żerriegħa tal-qoton, u fi żmien l-Ingliża laqqat kemm tiflaħ; ma kontx tara ħlief nisa għaddejjin bl-ixkejjer fuq rashom u rġiel jgħabbu fuq xi karettun. Minn kif tilħaq is-silla konna nerħulhom jirgħu fiha, u aħna nieklu l-imgħasel, u malajr kienet terġa' ttella', biss kienet tibqa' qasira, imma xorta tinxef u tinqata'. Għat-tiġieġ kien hemm it-tagħsida tan-nuħħala, u l-qaraboċċ; u l-fniek jgħixu jiġru fil-bitħa u fl-imqawel, ilaqqtu minn dak li jħallu l-oħrajn.

Prodott ieħor kien il-kemmun (3), imma kellu ħajja qasira. Fil-bidu ġab il-flus u kulħadd intefa' fuqu; wara xi ftit staġuni ma ġewx għalih iżjed u baqa' ma' wiċċhom. Il-produzzjoni tiegħu għebet għal kollox. Anqas it-tadam ma kien jixxettel; ta' Għakrex (ta' Magro) kienu għadhom ma ħolmux bil-magna tal-kunserva (4). Il-progress ma laħaqniex meta kont għadni hemm l-Għasri. Għasir tal-għeneb kien isir, imma dan ukoll b'mezzi primittivi, mhux bħal-lum. Kienu jitfgħu l-għeneb ġewwa vaski (5) kbar u jidħlu jgħaffġu fuqu b'saqajhom. Ġie li rajthom ix-xatt għand ta' Coleiro meta kont immur maz-zijiet nieħu l-għeneb għandhom.

Naħseb li l-itjeb prodott ta' tfuliti kien il-bettiħ (6) tal-ispag li konna nniżżlu minn ta' Ġurdan. Anki d-dulliegħ kien iħabbatha miegħu. Dik benna! Dik tjubija! Ikolli ngħid li bl-użu tad-demel artifiċjali (minjura tan-nitrat) dik il-benna ħekk ħelwa llum spiċċatlu l-bettiħ ta' dawk l-inħawi. Minn ta' Ġurdan iz-zijiet kienu jniżżlu tagħbijiet sħaħ ta' bettiħ u dulliegħ. Darba niżżlu dullieġħa ta' kobor eċċezzjonali u n-nanna Modesta qaltli: "Pepp, għax ma tmurx biha l-Wirja ta' Santa Marija; xi premju tieħu żgur". Il-proposta għoġbitni; mort sibt lill-*Koxxu* jiġi miegħi; għabbejniha fuq il-karettun tagħhom u tlaqna lejn ir-Rabat bid-dullieġħa tiżfen skont iż-żegliga tal-karettun. Kelli mitt sena li tisbaħ Santa Marija biex immur il-Mall nara xi premju messni; naħseb li kont minn tal-ewwel li għaddejt ir-rixtellu dakinhar filgħodu kif fetħu. Dort daqsxejn minn-naħa għall-oħra sakemm sibt id-dullieġħa, imma premju magħha ma kienx hemm. Naħseb li wassalniha kollha mġelgla b'dak iż-żeglig kollu tal-karettun u xħin rawha nofsha mħassra, warrbuha. Kont miftieħem mal-Koxxu li l-premju naqsmuh bejnietna u bqajna b'xiber imnieħer.

IL-KAĊĊA, IS-SAJD, U L-INSIB

U kemm kienet tgħAddi kaċċa dak iż-żmien; speċjalment is-summien kien jitla' qtajja' qtajja'. Min kien ikollu kelb tajjeb kien jaqbad kemm irid. Waqt il-passa kulħadd għaddej bil-ħorġa mimlija. U xi kwantitajiet ta' merilli kien ikun hemm lejn Wies il-Għasri! Dak għana meta tibda toqrob lejn il-wied! Darba rabbejt wieħed, imma fl-aħħar 'l ommi dejjaqtha għax iħammeġ wisq, u ddeċidejt li nieħdu miegħi ir-Rabat u nara nsibx inbiegħu. Għand min mort tagħni ħames xelini (E0.58); ħames xelini dak iż-żmien kienu flus; imma xħin ġejt biex noħorġu mill-gabjetta, dan il-merill jaħrabli u bqajt mingħajru u mingħajr flusu.

Fi żmieni anke ċ-ċawl kien għadu jeżisti fi kwantitajiet kbar, u ma kienx biss fuq ta' Gelmus, imma ma' kullimkien, u mans kemm jista' jkun. Anke l-kaċċa tal-fniek kienet popolari ħafna. Għadni nara lil Marozz tax-Xnejni (Saliba: 1888-1953), il-Ħadd filgħodu xħin konna sejrin għall-quddies f'tal-Patroċinju, nieżel minn fuq ta' Ġurdan bi tlett ifniek imdendlin miegħu; u kulħadd jifraħlu. Anke lejn is-Sagħtrija kien ikun hemm, u darba n-nannu Mikiel (Saliba, tal-Biġiar jew tal-Bidott: 1849-1921) sab bejta, u ħadni miegħu biex naqbduhom flimkien. Dak ferħ dakinhar! Tkun tfal tifraħ b'kollox.

Żmien il-kaċċa kien żgur l-isbaħ passatemp għad-dilettanti li ma kinux ftit; anke jekk dejjem bil-biża' li sejrin jinqabdu minn xi puluzija. Passatemp ieħor kien dak tas-sajd; ħafna drabi b'daqsxejn ta' qasba u xi żewġ nassi, għax dgħajjes u frejgatini ma kellu ħadd. Anqas il-kmamar li hemm illum f'Wied il-Għasri kien għadom ma nbnew. Ftit ħafna kienu dawk li bħaz-zijiet kellhom l-imrejkba (il-konz) biex jitilquha għall-lampuki jew l-imsell.

Meta s-sħana tas-sajf kienet tagħfas sewwa, u x-xogħol fir-raba' u fuq l-andar kien imajna, kienet tibda purċissjoni lejn Wied il-Għasri; kuljum għandek tara lil xi ħadd nieżel 'l hemm; in-nisa biex jixxabtu mal-blat u jaraw kif se jinżlu sa isfel nett u l-irġiel jinxterdu fl-inħawi, iramplu bin-nassi għaċ-ċawl u l-voparella. Fu żmieni, ċ-ċawl ta' Wied il-Għasri kien imfittex ħafna għall-aljotta, u dawk li kienu jiġu bil-kannestru fuq rashom ibiegħu il-ħut, kienu jgħajtu bih: "Ta' Wied il-Għasri ċ-ċawl...ta' Wied il-Għasri ċ-ċawl".

Anki z-zijiet tiegħi Toni u Karmnu kienu minn dawk id-dilettanti; jidhirli li kienu huma li bnew ġo Wied il-Għasri l-ewwel kamra meta akkwistaw daqsxejn ta' luzzu. Rari biex kont narahom neżlin u ma nitlobhomx immur magħhom; dik kienet tkun għalija kull darba festa ġdida. Rikkreazzjonijiet oħrajn ma kellix; naf li kelli seħer għal hemm isfel.

Kulħadd kien isib xi sies jew xi rokna fejn idendel in-nassi, u fl-istess ħin bil-vlontin joqogħdu jistadu għal tal-qiegħ. Kulħadd kien imur għal rasu, imma xħin isir nofsinhar kienu jinġabru gruppi gruppi flimkien biex dak li jkunu qabdu jixwuh fuq il-ġamar, u jikluh qishom familja waħda. Bija kienu jinqdew biex immur niġbor il-ħuxlief, iż-żkuk, u r-redus in-niexef ukoll...u jien indur is-Sagħtrija taħt xemx taqli, imma ferħan u kuntent għax qiegħed Wied il-Għasri, u għax qbadna l-ħut x'nixwu.

X'kull ikla konna nagħmlu ġewwa dak l-għar tal-Ħdejdija! Kemm kien post ħelu, sabiħ, kwiet, u frisk! Hemm ġew is-sajf kont tinsieh għal kollox. Xi dnub, fettlilhom jagħmlu dak it-taraġ li spiċċa biex qered l-għar tal-Ħdejdija! Veru li konna nbatu biex ninżlu sa ġo fih, imma mbagħad il-paċi, l-hena, il-frisk li kien hemm, niżgurak li għadni nħosshom u għadhom f'qalbi. Lili, z-zijiet kienu jitfgħuni fuq spallejhom u niżżluni mdendel magħhom, u niftakarni nagħlaq għajnejja jien u nieżel għax kont nibża' nħares 'l isfel. Għadni narahom quddiemi dawk il-qabda rġiel imdawrin mal-ġamar, iqallbu l-ħut biex jinxtewa minn naħa u minn oħra. Dak kien *barbecue* ħija!...dak il-ħut frisk jaqbeż fuq il-mażmar; xi waħda sabiħa kienu jagħtuha lil Dun Ġużepp ta' Pawla; għadha tidwi f'widnejja l-kelma: "Din għalik Dun"; u wara ikla ħut iduru għall-ġbejniet tal-bżar, bil-basal u t-tadam, u jtemmu bid-dulliegħ u l-bettieħ tal-ispag minn Ta' Ġurdan; dak li llum spiċċat il-benna tiegħu. Xħin ma jifilħux jieklu iżjed jintefgħu żaqqhom 'l fuq jistrieħu. Dik għalija kienet tkun mhux l-ikbar festa, imma avveniment ġdid kull darba. Għaddew tant snin minn dak iż-żmien, imma il-Ħdejdija baqgħet *a soft spot* f'qalbi. Ħassejt għafsa kbira meta mort u ma sibthiex iżjed.

Fi tfuliti, sajjied prim kien Ġorg (Galea: 1864-1955) tal-Merkant. Kien fih mitt gost tisimgħu jirrakkonta fuq l-imgħoddi; allavolja taf li qed iħarref; imma turihx li mhux qed temmnu għax ikollok xi tgħid miegħu. Meta xjieħ sewwa u ma baqax jara tajjeb, ma tantx qabad ħut iżjed, imma xorta waħda kien jitkaxkar u jinżel sa hemm isfel, u xħin ħut ma jmissux, kien jibda jiġġieled mal-baħar u jobżoq għalih!

Sajjied ieħor tajjeb, speċjalment tal-kaħli, kien Żeppu (Saliba: 1870-1934) tal-Bdott. Imma dak ħadd ma kien ikun jaf kemm qabad, għax li jaqbad jitlaq bih lejn ir-Rabat biex jagħmlu flus. Żeppu tal-Bdott kellu don ieħor: kien jaf jagħmel il-fjuri artifiċjali ; forsi għad hemm x'imkien f'Għawdex, xi bukketti li għamel hu, għax dak iż-żmien kien imfittex.

Darba z-ziju Toni niżżilni miegħu wara nofsinhar biex imur jistad għall-imsell; morna Ras ir-Reqqa u beda jlewwaħ għalih bil-qasba. Ħaġa tal-iskantament, ma kull tefgħa, ġejja waħda, u xi kultant anki tnejn. Jien sirt kolli għajnejn għax ħaġa bħal dik ma kont rajtha qatt u anqas erġajt rajtha. F'daqqa waħda l-imsell donnu għeb għal kollox u ma messitx iżjed waħda, (7) imma l-qabda kienet ġmielha u tgħidx kemm ħadet dik il-lejla n-nanna Modesta; kellha x'issajjar għal tmint ijiem.

Iz-zijiet, meta jibda jidlam kienu jmorru għall-kaħli, u billi jien kont norqod man-nanna, kont nibqa' mqajjem sakem jiġu għax kont immut jekk ma narax kemm ħut kellhom ġewwa l-ġewlaq. Qatt ma naf li ġew b'xejn; ftit jew wisq in-nanna kien ikollha dejjem x'issajjar meta jinżlu huma. Il-ħut kien dejjem u għadu l-għaxqa tiegħi.

(1) L-espressjoni 'jiksru bit-talja' huwa mod partikulari ta' kif jinħadem ir-raba' fl-eqqel tas-sajf; jiġifieri mod ta' għażiq meta l-art tkun niexfa qoxqox. L-għażiq, jew il-ksir, kien isir bil-korxin jew bil-fiesa b'mod li l-art tinqala' tub tub, li l-bidwi, kull waħda, jaqlibha warajh ta' taħt fuq.

(2) 'Ħalla' hija speċi ta' munzell, imma flok kwadrata, kien ikollha forma rettangolari.

(3) Il-kemmun beda jiġi mkabbar f'Għawdex fl-1913 (*Id-Devot ta' Marija* ta' Settembru, 1916, Nru. 9, p. 143)

(4) Il-magna tat-tadam ta' Għakrex, dakinhar bl-isem ta' St. Mary, bdiet taħdem nhar il-Erbgħa, 28 ta' Lulju, 1937 (*Il-Berqa*, 2 t'Awwissu, 1937, p. 11)

(5) Hawnhekk Patri Alfons irid ifisser mastelli – nofs bittija; bittija tal-injam isserrata minn nofsha.

(6) Il-bħajra (bettieħ u dulliegħ) f'Għawdex bdiet tiġi mkabbra b'mod abbundanti madwar is-sena 1920.

(7) Din il-kwalita' ta' sajd huwa teknikament magħruf bħala "sajd bil-fiena". It-terminoloġija wżata mis-sajjieda tal-fiena hija "tlewwaħ għall-imsell". Fis-sajd tal-fiena ma jintużawx snanar, iżda minflok ikun hemm biċċa għerq ta' barri li malli l-imsella tigdmu jew tmiss fuqu, snienha jeħlu fl-għerq b'mod li ma tkunx tista' tinqala'. Dan it-tip ta' sajd isir biss fil-bikri meta l-imsell ikun għadu rqiq. Meta jeħxien, l-imsell jistaduh bil-mitlaq jew bil-konz. Fis-sajd bil-fiena, s-sajjied irid isib il-post addattat, voldieri fejn il-baħar ikun kemmxejn imċaqlaq. Imbagħad irid jibda jagħlef sakemm jinġabar l-imsell. Meta l-imsell jinġabar, tistenna ċ-ċafċifa u tlewwaħ fir-ragħwa. Mal-messa trid tiġbed pront għax inkella l-imsella toqgħod titħabat biex teħles u tgerrrex lill-oħrajn. L-istess bħas-sajd tal-kaħli, jekk ma tkunx ħafif (fost is-sajjieda, t-termnu użat huwa: "jekk ma tkunx ħalliel") taqbad waħda bi żball u tista' żżarma. Kif aċċenna Patri Fons, filli tkun iġġib waħda għal waħda, u tnejn tnejn ma kull tefgħa, imbagħad jaqta' f'daqqa. Imma dak mhux għax ma jibqax imiss, imma għax ikun kamp imsell u jkun inqabad kollu.

© Toni Calleja

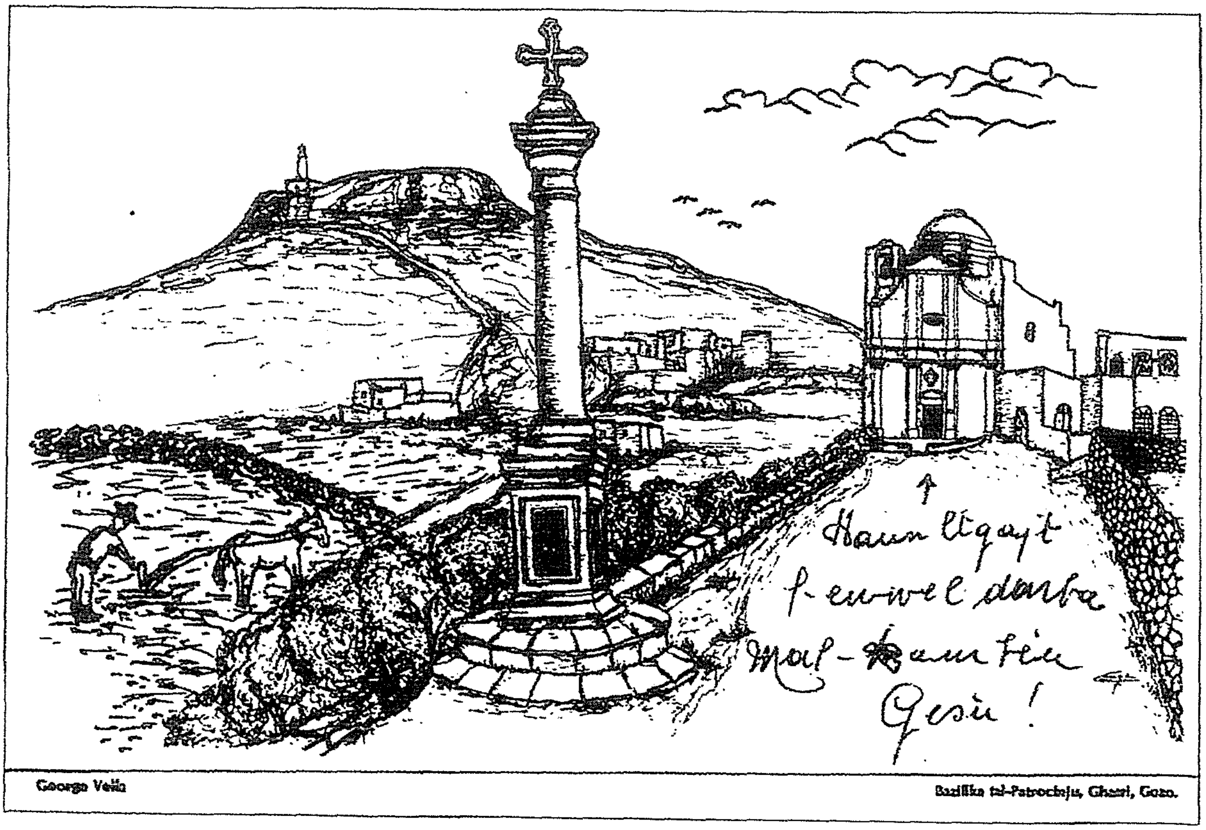

Kartolina bix-xewqat tal-Milied '87, mibgħuta lili, Toni Calleja, fejn fuq quddiem, Patri Alfons, f'nota olografa kitibli: *"**Hawn** (jiġifieri fil-Knisja Bażilika tal-Madonna tal-Patroċinju) **iltqajt l-ewwel darba mal-Bambin Ġesù!**"*